

Keizer Chitosé

Het zomerpaleis was drie eeuwen geleden gebouwd door een keizer van een vorige dynastie, een wrede heerser die er een kleine tienduizend slaven en ambachtslieden levenslang aan had laten werken zonder hen zelfs maar behoorlijk te voeden. Na hem hadden vele keizers van daaruit het rijk bestuurd. Omringende bebouwing was er niet; iedereen die iets aan het hof te zoeken had woonde binnen de muren. Kooplieden voerden alles aan wat het leven mogelijk en aangenaam maakte, en menige keizer had zodoende nooit een voet buiten de muren gezet. Achttien wachttorens keken uit over de heuvels rondom. Het paleis zelf bestond uit verschillende gebouwen; achter het hoofdgebouw strekten kleinere gebouwen en stallen zich uit in de keizerlijke tuinen. Het geheel had vijfhonderd kamers en was al met al zo groot dat tachtig mensen permanent aan het onderhoud werkten. Als de renovatie voltooid was begonnen ze van voren af aan.

Keizer Chitosé woonde een deel van het jaar in de stad. Tegen het eind van het voorjaar, als de rode wind ging liggen, verhuisde hij naar het zomerpaleis. Daar bleef hij totdat het seizoen ten einde was en de mist begon op te stijgen uit de rivier. Het hoofdgebouw had evenveel kamers als er dagen in een jaar waren - veel meer dan nodig was voor de keizer en zijn uitgedunde hofhouding. Verspreid in de heuvels rondom lagen dan ook nog de vijf kleine paleizen, elk met drieënzeventig kamers: het rode, het groene, het blauwe, het gele en het paarse. Daar kwam hij alleen als hij in een stemming was die paste bij hun sfeer en functie. Een groot deel van het jaar stond het meubilair er onder de lakens.

Meteen achter de poort van het zomerpaleis lag de grote hal, waar een gong werd geslagen bij aankomst en vertrek van hooggeplaatste gasten. Hier ontving de keizer diplomaten en gezanten; hij kondigde er het nieuwe jaar aan en er werd recht gesproken.

Ook woonde hij er het afranselen bij van volksvertegenwoordigers die meningen voor feiten hadden verkocht; een vast onderdeel van het dagelijkse programma dat meteen gevolgd werd door de theeceremonie. Meestal kon de thee hem niet helemaal tot rust brengen na discussies met politici, en dan zocht hij troost bij een rood zangvogeltje dat tegenover zijn bureau in een grote kooi zat. Als hij tegen de tralies tikte en 'Zing' zei, begon het beestje op commando te fluiten. Dit was het enige dat hem weer in een goed humeur kon brengen; nog dagelijks was hij de gouverneur van Giar dankbaar voor het geschenk.

Het hoofdgebouw had een bibliotheek en verschillende marmeren

zonneterrassen met balustrades en bustes van vroegere keizers en keizerinnen. Er waren aparte zalen voor speciale gebeurtenissen, zoals de verjaardag van de keizer, het uitreiken van keizerlijke onderscheidingen en de ontvangst van buitenlandse vorsten en hoogwaardigheidsbekleders. In de grote zaal stond een bronzen jachthond van vijf meter hoog - symbool van onvoorwaardelijke trouw aan de keizer - waarvan de rug kon worden opengeklapt om wierook in te branden. Zo levensecht was de rennende pose dat het dier, vooral bij gedempt licht van kaarsen, tot leven leek te komen als de rook uit zijn neus kringelde. Kaarsen werden bij zulke gelegenheden op ijzeren kandelaars gestoken die de vorm en het formaat van kleine bomen hadden. Door een laan van dergelijke ijzeren bomen te wandelen met flakkerende vlammetjes op al hun takken was een onvergetelijke ervaring.

De keizer was een hardwerkend man. Staatszaken nam hij ernstig, hij bereidde zijn werk goed voor en maakte zich nergens overhaast van af, ook niet van karweitjes die hij uitgesproken vervelend vond zoals het narekenen van 's lands inkomsten en uitgaven. Weliswaar kostte het hem moeite te onthouden dat debet links stond en credit rechts, maar hij zag in dat het belangrijk was dat de grootboeken klopten. Het harde werken overdag wisselde hij graag af met het gezelschap van mooie vrouwen in de avond. Elke nacht werd er een jonge maagd tussen zijn lakens gelegd. Hij had zich eens laten ontvallen dat hij zeven nachten per week zo'n jonge vrouw nodig had omdat de voeten van een man beter werden verwarmd door een maagd dan door een kruik. Daar er almaar geen nakomeling kwam was de hofhouding langzamerhand gaan vermoeden dat dit geen scherts was. Sindsdien waren 'koude voeten' gevleugelde woorden geworden.

Volgens een oud gebruik, waar de huishoudelijke dienst koppig aan vasthield, schoof een van de lakeien hem bij het invallen van de nacht een plat tablet van zandsteen toe. De namen van de beschikbare maagden stonden erin gekerfd. Voor het slapengaan vinkte de keizer er een aan en de lakei bracht het meisje, naakt in een satijnen doek gewikkeld, naar hem toe. De hofsecretaris noteerde haar naam, adres en geboortedatum, alsook de huidige datum, zodat de wettigheid van een eventuele troonopvolger kon worden gecontroleerd. Erg betrouwbaar was deze methode natuurlijk niet. Des te meer verbazing wekte het dat nog geen enkele maagd een troonopvolger had geclaimd. Aan zijn levensgeluk leken ze intussen weinig bij te dragen; de keizer lachte zelden of nooit.

Men kan van 't goede ook te veel hebben, zei de eerste minister afgunstig.

De keizer was in de kracht van zijn leven. Over vrouwelijke belangstelling mocht hij niet klagen, en omgekeerd waren er weinig vrouwen aan wie de keizer niet iets bekoorlijks zag. Zo iemand joeg hij na totdat zij voor hem viel, wat gezien zijn macht en aanzien, en ja, ook zijn uiterlijk en voorkomen,

meestal niet zo heel lang duurde. Nauwelijks had hij haar veroverd of hij verloor zijn interesse. Verschillende theorieën over zijn relatie met het andere geslacht deden in hofkringen de ronde. Het heette dat hij bang was voor vrouwen, of dat hij wraak op zijn moeder wilde nemen voor een onopgehelderd onrecht, terwijl ook werd gefluisterd dat de keizer van mannen hield. Vele mooie en lieftallige dames bevolkten zijn leven, maar het was de vraag of de keizer ooit genoeg door een vrouw was geboeid om werkelijk van haar te houden.

Op een dag waren hem de schoonheid van de dochter van de bamboesnijder en de eigenaardige eis die zij aan haar vrijers stelde, ter ore gekomen.

Zij taalt niet naar geld of roem, had de eerste hofdame gezegd. Ze vraagt geschenken voor haar zintuigen.

Interessant, zei de keizer. Als het waar is.

O, het is waar, antwoordde de hofdame. Is de Rode Prins niet rijk en beroemd, en ook nog knap om te zien ? En de Gele Prins en de Paarse Prins niet minder.

Zulke begeerlijke partijen heeft ze afgewezen? De dochter van een bamboesnijder?

Jawel, sire.

Zo, zo...

En de Groene Prins ook.

De Groene Prins, ik dacht dat die onlangs overleden was?

Inderdaad, sire. Hij heeft het niet kunnen verwerken.

Wilt u zeggen dat - Ach...

En de Blauwe ook.

Wat! De Blauwe ook?

Ik vrees het, sire.

Ga er eens heen en kijk wat voor een vrouw dat is, zei de keizer.

Het was rond het middaguur toen de hofdame op de poort klopte. De bamboesnijder was op het veld, maar zijn vrouw scharrelde rond het huis. Ze opende de poort op een kier en zag een elegante jonge vrouw met een gespikkeld parasolletje dat aan een lus om de mouw van haar mantel hing.

De keizer vraagt zich af of uw dochter werkelijk zo mooi is als de mensen zeggen, fluisterde de eerste hofdame door de kier. Hij stuurt mij om dat uit te zoeken.

De vrouw streek zenuwachtig over haar schort. Ze opende de poort, verzocht de hofdame even te wachten, repte zich naar de kamer van haar dochter en zei:

Haast je, kind! Er is een hofdame van de keizer voor je.

Om wat te doen ?

Ze wil je zien.

Wat krijgen we nou, zei Mikazuki. Bezichtigen is helemaal uit de tijd en

beneden de vrouwelijke waardigheid. Ik wil niet bezichtigd worden. Wordt de keizer niet al omringd door de mooiste vrouwen van het land? Hoeveel vrouwen heeft een man nodig om zich man genoeg te voelen? Als één niet genoeg is, dan zijn honderd ook nog te weinig. Dan zoekt zo'n man iets buiten zichzelf dat hij vanbinnen is kwijtgeraakt en dat geen duizend vrouwen hem kunnen teruggeven, hoe knap en mooi ze ook zijn. Zo iemand maakt alle vrouwen ongelukkig, hij neemt, maar geven kan hij niet, want om te geven moet je eerst bezitten, en wat je niet hebt kun je niet schenken. Ik wil niet worden gekeurd en ik ga niet naar het hof!

De oude vrouw zuchtte vermoeid. Ze ging terug naar de hofdame, verontschuldigde zich en zei dat haar dochter het vertikte om haar te zien. Maar de hofdame weigerde te vertrekken zonder dat ze haar opdracht had uitgevoerd. De keizer is streng, zei ze ongelukkig. Als ik met lege handen terugkom verlies ik mijn positie.

Dat was niet waar, de keizer was niet onredelijk, maar ze dacht dat ze zo haar zin zou krijgen. De vrouw ging terug naar haar dochter en bracht de boodschap van de hofdame over.

Het maakte weinig indruk.

Ik ben degene die zijn bevelen in de wind slaat. Als de keizer zo graag wil straffen moet hij mij hebben, niet zijn hofdame. Laat hem zijn soldaten maar sturen!

Wij spreken hier vanavond met je vader nog een hartig woordje over, zei de oude vrouw, die haar stem niet wilde verheffen binnen het gehoorveld van de hofdame.

De hofdame keerde terug naar het paleis en deed verslag van het gebeurde.

De keizer luisterde aandachtig en zei alleen:

Deze vrouw is in staat een groot aantal mannen de dood in te jagen...

Het leek alsof hij afstand deed van zijn voornemen de dochter van de bamboesnijder naar zijn paleis te halen, maar dat was niet zo. Haar tegenstand had hem geprikkeld. Op een dag ontbood hij haar vader. De bamboesnijder werd toegelaten in de grote zaal, vanaf zijn troon met olifantspoten keek de keizer beminnelijk op hem neer. De oude man knielde en tikte volgens de hofetiquette zeven keer met zijn voorhoofd de koude stenen vloer aan. Sluiers wierook dreven door de zaal en in de verte werd dreunend op de gongs geslagen. Duizelig richtte de oude man zich op.

Uw dochter wekt mijn belangstelling, zei de keizer onomwonden. Ik hoor de wildste verhalen over haar schoonheid van lijf en leden. Vertel eens, wat is ervan waar?

Haar schoonheid is inderdaad buitenaards, zei de bamboesnijder buigend.

Als vader bent u natuurlijk niet objectief, overwoog de keizer. Maar u kent haar het best, ik ben op u aangewezen.

Er viel een stilte.

Ik ben haar vader niet, zei de bamboesnijder ten slotte.
Neem me niet kwalijk, zei de keizer met zachte stem.
Ze heeft geen vader. Ze is niet van deze wereld. Ik vond haar in een bamboestengel.

Zo, zo. Wat u zegt.

Ja, werkelijk. Ze was zó groot... Hij wees met duim en wijsvinger.

Hm. Dat hoor je niet vaak.

Het gebeurt ook niet vaak, sire.

Dat wil ik wel geloven.

Zij weigert u te zien. Ik weet werkelijk niet wat ik eraan kan doen.

Het is geen verzoek, zei de keizer. Het is een bevel. Breng haar hier en ik zal u rijk belonen.

Rijk ben ik al.

Wat wenst u dan?

Wij zijn oud, mijn vrouw en ik... zei de bamboesnijder. Ons pleegkind moet een man vinden, dat is onze enige wens. Eerder kunnen we niet doodgaan.

Breng haar hier, adviseerde de keizer.

De bamboesnijder keerde terug naar huis en bracht het bericht over aan zijn dochter.

Ik kan de keizer niet dienen, zei Mikazuki. Ik zou moeten leven te midden van zijn andere vrouwen. Ze zouden met mij wedijveren om zijn gunsten. Altijd rivaliteit! Afgunst en jaloezie zouden mijn leven vergiftigen. Laat me toch thuisblijven. Dwing me niet. Het zou mijn dood zijn!

Kind toch. Zeg niet zulke verschrikkelijke dingen. Jij bent mijn zon op aarde, het liefste wat ik heb. Niks is belangrijker voor me, dat weet je best. Alleen: dit is waarschijnlijk je laatste kans. Wij zijn oud. Binnenkort eindigt ons leven en dan ben je moederziel alleen. Het maakt me bezorgd als ik daaraan denk.

Beter alleen en gelukkig dan ongelukkig tussen anderen. Probeer het, als je me niet gelooft. Stuur me weg en wacht op mijn dood!

De volgende dag bracht de oude man het bericht over aan de keizer.

Neem het haar niet kwalijk, smeekte hij. Mikazuki wil voor geen prijs aan het hof komen. Ze zegt dat het haar dood zou zijn. Straf haar niet. Zij is anders dan anderen -

Ik begin het te geloven, zuchtte de keizer. Maar ik zou toch op z'n minst een glimp van haar willen opvangen. Het is ondraaglijk te worden afgewezen door een vrouw die je nooit hebt gezien. Daar kan een man geen genoeg mee nemen. Laat staan de keizer.

Wat stelt u voor? vroeg de bamboesnijder.

Ik dacht een rijtoer te maken en bij verrassing maar eens bij u aan te komen.

Dat is geen slecht plan.

Wanneer?

Komt u volgende week donderdag, tegen het eind van de middag.

Dan rust ze onder haar klamboe. U kunt op een stoel gaan zitten en vanaf een afstand naar haar kijken. Gaat u vooral niet dichterbij. Kijk haar niet in de ogen; dat is vele mannen al noodlottig geworden. Ik zeg het voor uw eigen veiligheid, sla mijn raad liever niet in de wind of u zult haar beeld voor altijd met u meedragen. Goed, goed, zei de keizer.

De week daarna, op donderdag, reed de keizer alleen uit. Hij stak de rivier over, draafde door de bamboevelden en arriveerde tegen het eind van de middag bij het huis van de bamboesnijder. Zonder geluid te maken liep hij de drie treden op die naar een gang rond een overdekte binnenplaats voerden. Zijn hand lag op de knop van de eerste deur aan zijn linkerhand, zoals de bamboesnijder hem gewezen had, toen hij aan het eind van de gang een glimp opving van een jonge vrouw. Ze was zo mooi dat ze licht leek uit te stralen.

Dat moet haar zijn! dacht hij. Met vier grote stappen stond hij voor haar. Ze droeg een groene kimono met oranje bladeren die in de vleug helderrood kleurden. Blote voeten lieten een spoor van natte zolen en tenen na op de houten vloer. Haar haar was met een handdoek opgebonden, de kimono plakte vochtig op haar lichaam. Aan weerszijden van een beschaduwd kuiltje in het midden hingen haar borsten als halfrijpe vruchten tussen het zijden gebladerte. Ze opende een deur en vluchtte de kamer in. Hij kon haar nog net bij een wijde mouw grijpen. Met één arm bedekte ze haar gezicht.

Ik laat je niet gaan! riep hij uit.

Zijn greep verplaatste zich van haar mouw naar haar pols. Hij pakte hem stevig beet. Een mooie, ranke pols was het, zijn hand sloot er gemakkelijk omheen. Hij trok haar tegen zich aan. Haar borsten drukten tegen zijn ribben.

Laat me los! Ze bleef haar elleboog voor haar gezicht houden.

Je kunt me niet dwingen, zei hij kalm. Ik ben de keizer en alle prinsen. Ik kan alles. Maar zijn greep verslaptte en hij liet haar los.

Ze trok haar arm terug, draaide zich om en deed de deur achter zich in het slot.

Hoewel hij haar niet in de ogen had gekeken, en zelfs haar gezicht niet had gezien, kon de keizer de dochter van de bamboesnijder sinds die middag niet meer uit zijn gedachten zetten. Het was niet langer, zoals eerst, haar tegenstand die hem prikkelde, en evenmin de herinnering aan haar borsten. Het was het plotselinge gevoel van vertrouwdheid dat hem had overvallen toen hij haar vasthield en dat hem had ontroerd en vertederd. Het was een gevoel dat hij niet kende, hij was verbaasd hoe diep het zich onder zijn huid groef.

De vrouwen die hem omringden konden hem niet meer bekoren, hij meed hun gezelschap. Ook verloor hij zijn belangstelling voor de jonge maagden. Elke avond bracht de hofmeester hem trouw het tablet met namen, maar hij

kruiste er geen aan. Worden de voeten van de keizer tegenwoordig vanzelf warm? vroeg de hofhouding zich verbijsterd af. Niemand wist wat hij 's avonds uitvoerde, en hoe ze ook hun best deden het aan de weet te komen, het bleef een geheim.

De keizer zocht zijn toevlucht bij het enige dat hem kon bevrijden van problemen met zijn ministers en de hofhouding. Hij liep naar de vogelkooi tegenover zijn bureau, tikte tegen de tralies en zei:

Zing!

Terwijl de kleine rode vogel floot met trillende uithalen begon de keizer te lezen met de dorstige gretigheid waarmee de drinker drinkt. Het verhaal ging over twee mannen, vrienden, die van dezelfde vrouw hielden. De een was haar man, de ander haar minnaar. De vrouw bedroog haar echtgenoot; de ene vriend bedroog de andere. Alle drie moesten ze voor dit verraad zwaar boeten, het slachtoffer inbegrepen. Vlak voor het eind sloeg de schrijver opeens een onverwachte richting in. De vlammende liefde, de passie voor een ander mens — was dat misschien waar het uiteindelijk om draaide in het leven? Verbleekte de trouw tussen vrienden, of tussen man en vrouw, daar misschien bij, als je het bekeek vanuit de invloed die het had op een leven, vanuit de kwaliteit van de gevoelens die erdoor werden opgeroepen?

Terwijl hij het boek op de grond liet zakken dacht de keizer: ik bewonder de schrijver. Het boek, en daarmee de schrijver want de maker en zijn werk zijn één. Een vernuftig boek is het, simpel van opzet maar goed doordacht. Ik ben nooit getrouwd geweest, ik kan liefde en passie niet vergelijken. Trouw is een onderwerp dat pas sinds kort mijn aandacht heeft. Wat is liefde, wat is trouw, en hoe verhouden die zich? Het lijken me belangrijke vragen die de schrijver hier stelt.

Genoeg! zei hij, het boek dichtslaand. Meteen hield het vogeltje op met zingen.

Minister Forel kwam binnen met een stapel papieren onder de arm die hij op het uiteinde van de tafel liet ploffen.

Stoor ik?

Ja, zei de keizer.

De minister hield zijn hoofd scheef om te zien wat de aandacht méér gevangen zou kunnen houden dan het batige saldo van 's Rijks schatkist.

Denkt u dat echtelijke trouw ondergeschikt is aan gepassioneerde liefde? informeerde de keizer.

Forel streek over de punten van zijn baard en onderdrukte een glimlach.

Denkt u? drong de keizer aan. Hij stond op en schonk twee glazen port in.

De minister ging zitten, leunde achterover en sloeg zijn lange benen slungelig over elkaar ten teken dat hij de tijd nam.

Zou het niet hand in hand kunnen gaan? vroeg hij diplomatiek.

Luister eens Forel, zei de keizer. U en ik kennen elkaar twintig jaar. U bent

elf jaar ouder dan ik, ervaren als politicus en als mens. Kunnen wij openhartig praten? Ik heb hier lang over nagedacht, de laatste tijd houdt het mij bezig. Wat ik me afvraag, mijn vraag is eigenlijk deze... Het is enigszins persoonlijk... Zegt u eens, wat is het verband tussen liefde en trouw? Zou het misschien kunnen dat trouw niet voor iedereen is weggelegd? Dat het een kwestie van ontvankelijkheid voor schoonheid is? Van verlangen naar volmaaktheid? Dat sensitieve, fijn-zinnige naturen sneller bekoord raken dan anderen - en gemakkelijker bezwijken?

Zou best kunnen, zei Forel toegeeflijk.

En de persoonlijke achtergrond - speelt dat niet evengoed een rol? Weet u, Forel, in zeldzame ogenblikken kan een mens - ik weet niet of u het kent - als buitenstaander, als vreemde naar zichzelf kijken. Het gebeurt niet vaak, maar als het gebeurt heeft het iets verbazend lichts en transparants, iets waars. Laatst had ik zo'n moment, en toen heb ik gedacht...- Ik heb gedacht dat een mens soms bij anderen iets zoekt dat hij in zichzelf is kwijtgeraakt. Je wilt heel zijn, en je voelt dat de liefde dat voor je kan doen. Niemand kan het hart verwijten dat het genezing zoekt. Wie niet heel is, moet zich heel maken, dat is een opdracht in het leven, Forel. Daar weet u misschien minder vanaf dan ik, want u bent zo heel als een mens maar kan zijn. Maar zo voel ik het. Hebt u ooit van een andere vrouw gehouden ? Bent u, na die ene keer op uw eigen vrouw, nog wel eens verliefd geweest?

Forel nam een ferme slok port om tijd te winnen.

Laat maar, zei de keizer voorkomend. Zeg eens, wie van de vrouwen aan het hof heeft volgens u de meeste ervaring in zaken van het hart?

Juffrouw Si, zei Forel meteen.

En Mi?

Juffrouw Mi ook wel, ja.

Vraagt u deze dames eens om hun visie, Forel. Maar discreet... Zeg maar liever niet waar het voor is.

Waar zou het voor kunnen zijn? Ik heb geen flauw idee.

Dank u wel, glimlachte de keizer. Ik wist dat ik op u kon rekenen.

Forel zag eerst zijn eigen hoofd. De wand tegenover de deur was van spiegelglas. Boven de schittering van door kaarslicht beschenen flesjes en potjes op het dressoir keek juffrouw Mi's linkeroog hem aan. Ze bleef met haar rug naar hem toe zitten, een kam in haar hand. Haar oog volgde hem tot hij achter haar stoel stond. Ze streek een streng zwart haar naar één kant en liet hem knetterend door de kam glijden. Haar voeten lagen op een bankje, tussen de tenen staken witte rolletjes. Een gehurkte vrouw spreidde een handdoek over de vloer en strooide poeder in een kom. Het water bruiste en stoomde. Juffrouw Mi tilde een voet op en wuifde tegen de vrouw dat ze moest doorgaan met haar werk.

Excellentie, zei ze koel, niet bijzonder ingenomen met het bezoek van de minister op het kwetsbare moment dat zij haar voeten baadde.

Gaat u zitten. U mag die jurk wel ergens anders leggen.

Forel tilde voorzichtig een jurk en een kous op en schoof een stoel bij.

Nee, nee! Niet daar. Gaat u hier zitten. Aan mijn goede kant.

Juffrouw Mi, zei Forel met een buiging. Al uw kanten zijn even goed.

U kunt nog steeds uitstekend liegen, zei ze toeschietelijker. Wat brengt u hier?

O, niks bijzonders, zei Forel terwijl hij in de spiegel naar haar keek en in stilte inventariseerde. Sexy pruillip; gevuld lichaam, rond van vorm zonder dik te zijn; houvast aan borst en arm en heup. Billen, haar, kuit, alles robuust. Veel oog. Veel wimper. Veel mond. Sappige tong, als ze praat zie je hem dik en bleek in haar mond liggen. Lekker is dat... Niets mannelijks is mij vreemd. Juffrouw Mi heeft van alles genoeg en van niks te veel.

Hij bevrijdde zijn handen uit de wijde mouwen en streek over de punten van zijn baard.

De keizer verzamelt meningen over liefde en trouw, zei hij.

Juffrouw Mi lachte schril.

Hij doet een beroep op uw kennis en ervaring in zaken van het hart. Het gaat om een paar eenvoudige vragen zoals: wat is liefde, wat is trouw en hoe hangen ze samen.

Ze prikte haar kam beschuldigend in zijn richting. Op wie heeft hij zijn zinnen gezet?

Het is droger en academischer dan u denkt. Het gaat niet om een vrouw.

Dadelijk gaat u mij nog wijsmaken dat hij een naslagwerk schrijft, zei ze minachtend. Liefde en Trouw in het rijk van Keizer Chitosé. Ik moet zeggen, u hebt geen hoge dunk van mijn mensenkennis. Heeft de keizer ooit theoretische belangstelling voor liefde aan de dag gelegd? Ik dacht dat zijn interesse vooral praktisch gericht was. Wat trouw betreft... Hou toch op, Forel!

Het oog in de spiegel keek zichzelf donker aan. Ze legde de kam op het dressoir, pakte een schaatje, bedacht zich en wierp het tussen de flesjes. Ze tilde haar voeten van het bankje en begon door de kamer te lopen.

Wie is het?

Ik zei al, het is een enquête.

Dan niet. Ik kom er wel achter.

Ze ging weer zitten.

Bij nader inzien laat het me koud. Vergeet het!

Vorzichtig stak ze een teen in het voetenbad en trok hem terug. Forel keek naar een stuk vrijgekomen dij.

Wat is liefde, herhaalde ze langzaam. Wat is trouw?

Onderuitzakkend op haar stoel voegde ze er overdreven opgewekt aan toe:

En hoe hangt het samen!

Ze sloot haar ogen en zei:

Pfff...

Forel sloeg een notitieboekje open.

Schrijft u maar... zei juffrouw Mi zonder haar ogen te openen, dat het zinsbegoocheling is. Illusie.

Illusie, herhaalde Forel schrijvend.

Hunkert een mens naar degene met wie hij jaar in jaar uit om acht uur aan het ontbijt zit? Natuurlijk niet. Wat dichtbij komt gaat dood, en het lijkt heet gewoonte. Consumeren is vernietigen, elke vorm van toenadering zet liefde om in iets dat onvolmaakt en alledaags wordt. Het is bedrog, een zeepbel. Een suikerspin op de kermis; wat op je tong overblijft is lucht.

Hebt u dat?

Ik heb het. Lucht.

Sneeuw, als je het aanraakt is het weg. Er is maar één manier om de illusie in stand te houden, en dat is toenadering uit de weg te gaan. Zodat onvervulde verlangens bewaard blijven. En dan nog kun je je afvragen... hoe echt is het in die vorm... ? Hoe volmaakt is het vóóordat je het aanraakt? Ik ben nog geen man tegengekomen die beweerde dat hij verliefd was, die niet eigenlijk verliefd was op zichzelf.

Ze tilde een voet op, bekeek hem kritisch terwijl ze met haar tenen wiebelde en besloot:

Er is maar één vorm van liefde. Eigenliefde.

Juffrouw Mi...

U vraagt mijn mening. Eigenliefde, schrijft u dat op. Hoe ik over trouw denk, volgt daar vanzelf uit. Een mens moet het zich zo gevarieerd en aangenaam mogelijk maken. Dat is zijn opdracht. Het leven is te kort voor vermijdbare sleur, alles moet in een jaar of zestig, zeventig, gebeurd zijn. Vaak nog sneller. Trouwens, veel keus hebben we niet in zaken van het hart. Wie kan de wind tegenhouden? De keizer al helemaal niet, dat hebben we onderhand wel gezien. Wel, mijn zegen heeft hij! Hij moet doen wat hij niet laten kan. Ieder gaat zijn weg. Een mens is een zelfstandig individu. Voila. Hier hebt u hopelijk genoeg aan.

Forel borg zijn boekje op en keek in de spiegel naar haar mooie gezicht. Het stond onbewogen. Ze stond op, ontsloot een zwarte, met meeuwen ingelegde doos die in een hoek op het dressoir stond en nam er iets uit. Geslepen vlakjes vingden het licht. Ze keek ernaar en liet het met afgewende blik boven Forels handen bungelen.

Neem het mee en geef het terug aan de keizer...

De minister spreidde zijn handen om te voorkomen dat het op de grond viel.

Dat kan ik niet doen, zei hij met zachte stem.

Houd het desnoods zelf, maar neem het mee. Ik hecht er geen waarde meer aan. Ik zal het niet meer dragen en ik wil het niet meer zien. Een slecht slot

verpest het hele stuk, begrijpt u ? Zo is het in het theater en het leven is niks anders. Wat er tussen de keizer en mij was, heeft nooit bestaan. Het was illusie, vergissing. En nu wilt u mij wel excuseren. Prins Tsjitsji komt me om drie uur halen. Hij is erg op mijn gezelschap gesteld, weet u. Hij vindt mij de leukste vrouw die hij kent.

Ze zette haar voeten in de dampende kom en strekte haar hand uit ten afscheid.

Dank u voor uw openhartigheid, zei Forel bedrukt.

Hij stak het halssnoer in zijn zak, kuste haar hand en vertrok.

De minister luisterde aan de deur en klopte nogmaals.

Binnen! zei een vrouwenstem.

Hij opende de deur.

Doe vlug de deur dicht, Forel, het raam staat open!

Een vrouw in een oranje kimono met kraanvogels kwam met beknelde pasjes op hem toe lopen. Ze droeg witte sokken in houten sandalen. In haar linkerhand hield ze een potje narcissen en in de rechter een gieter.

Forel boog. De vrouw lachte en boog ook, twee keer. Een scheut water plensde uit de gieter. De minister deed een stap achteruit.

O, wat onhandig van me! Wacht... blijft u staan! Ze dribbelde naar een lage tafel en tilde een belletje op.

Doet u geen moeite, zei Forel. Het is niks.

Nee, nee, u mag niet met natte koude voeten blijven lopen!

Echt, juffrouw Si, mijn voeten zijn heerlijk warm en droog.

Weet u het zeker?

Heel zeker.

Het spijt me ontzettend! Ze leidde hem naar de zitkussens op de vloer en zette de gieter scheef op een stenen hoofd dat op een kastje stond. Forel duwde hem in het voorbijgaan recht. Hij vouwde zijn benen onder zich op het harde kussen en kuchte.

Mannen hebben altijd warme voeten, beet juffrouw Si zich in het onderwerp vast, thee inschenkend met een hoge straal.

Ik herinner me dat zo goed. Behalve de keizer... Ze zuchtte.

Forel zuchtte ook. Er viel een stilte.

Het tocht hier, vindt u niet? Ze stond weer op.

Helemaal niet, zei de minister. Het is hier echt behaaglijk. Ik houd niet van warme kamers en ook niet van koude, maar bij u is het altijd precies goed. Alles, voegde hij eraan toe.

Ze glimlachte over haar schouder terwijl ze het raam probeerde dicht te maken.

Niet forceren, zei Forel. Laat mij maar even.

Hij liep naar het raam, sloot het en deed het weer open.

Daarboven klemt het, kijk... leg uw hand hier... en druk dan hier...

Hij legde zijn hand op de hare en keek naar haar gezicht terwijl hij het raam sloot.

Koude handen hebt u...

Bij nader inzien mag het open blijven, zei juffrouw Si. Het is een beetje benauwd.

Forel bleef vlak achter haar staan, haar haar kriebelde langs zijn neus, hij probeerde niet te niesen. Abrupt trok ze haar hand terug, deed een stap opzij en boog zich over de vensterbank. Voor het raam bewogen takken op de wind. Witte topjes persten zich uit harige knoppen tussen de bladeren, de eerste bloemen omkrulden zich met roze, vlezige, langwerpige bladeren. Onwillekeurig moest de minister aan de tong van juffrouw Mi denken.

Schitterend! zei hij. Moeilijk, om magnolia's aan het bloeien te krijgen. Zo'n grote als deze zie je maar zelden. En dan die emperatortulpen... Uw tuin ziet er beeldschoon uit, juffrouw Si. Komt u nou eindelijk toch eens mee op onze handelsmissie naar Holland! Daar groeien tulpen in alle kleuren. De inlanders snipperen de bollen over rauwe vissen, die houden ze aan hun staarten boven hun tong. Ze verzwelgen ze bij windkracht acht met kop en graat en schubben en al, en als u wist, o als u toch eens wist hoe graag ik u de geestgronden...

De keizer heeft deze boom nooit zien bloeien, zei juffrouw Si. Ze draaide zich om en wees op een rijtje uitgerolde stroken zijde die aan koorden langs de wanden hingen. Forel liep erheen. Het waren sobere schilderijen in zwarte en witte inkt.

De keizer, stelde hij vast, naast de magnolia.

Hij liep naar de volgende strook.

En nog eens de keizer naast de magnolia. En dit is...

...dezelfde magnolia. Met de keizer. En dit...

De boom is telkens een jaar ouder, zei juffrouw Si, en de keizer ook. Daar zit hij op zijn paard, ziet u? En die daar links, boven het tafeltje, daar richt hij zijn valk af. Die lijkt goed, niet?

Heel goed, zei de minister. Van alle kanten keek de keizer hem aan. Ook, zag hij nu, van onder de gieter. Hij liet zich op het kussen zakken.

Terzake, zei hij mat. Hij sloeg een pluisje van zijn knie en opende zijn opschrijfboekje.

De keizer verzamelt antwoorden op een paar eenvoudige vragen zoals, wat is liefde, wat is trouw, en hoe hangen ze samen.

Meer niet? lachte ze. Gaat hij een naslagwerk schrijven? Liefde en Trouw in het Rijk van Keizer Chitosé?

Onder ons gezegd... Forel liet zijn stem zakken.

.. ik denk dat hij verliefd is.

Juffrouw Si zette langzaam de theepot neer.

Na een lichte aarzeling beklopte hij haar hand. Ze trok hem terug.

Er viel een stilte.

Liefde is een lamp, zei ze na verloop van tijd. We moeten hem brandend houden.

Een lamp, herhaalde Forel, schrijvend. En wat, als we worden afge-wezen?

Vooraf dan. Als het meezit is er geen kunst aan. Dat kan iedereen! En ach, trouw... vroeg u dat? Een benauwend concept, Forel. Een vergis-sing die in staat is levens te verwoesten. Het botst met de uniekheid van menselijke relaties, met de niet-verwisselbaarheid, de onvervangbaar-heid ervan. Vindt u ook niet?

Ik vind trouw een onmisbare eigenschap, zei Forel. Voor een vrouw.

Het heeft misschien te maken met hoe je de mens ziet, zei juffrouw Si, opkijkend naar de keizer aan de muur die in een rijk bestikte mantel onder een web van takken stond, groot en breed, de handen in zijn zij.

Ik zie hem als een hulpeloos wezen met weinig verstand. Hij kan niet eens zijn woorden zo over zich uitspreiden dat hij er goed onder ligt. De meeste gedachten en gevoelens deelt hij alleen met zichzelf. Een groot stuk van hem heeft het altijd koud... - Ga ik te snel?

Ze pauzeerde even tot Forels pen was uitgekrast.

...Hij draait iedereen een andere kant toe, en iedereen draait hem een andere kant toe want al die hulpeloze wezens zoeken, op de veelkantige steen die ze nu eenmaal zijn, een slijpseltje waarop het licht invalt en breekt onder dezelfde hoek, zodat het dezelfde kleur uitstraalt... Een klein vlakje waarop ze met een ander samenvallen.

Juffrouw Si... fluisterde Forel.

Juffrouw Si keek haar gast afwezig aan. Het leven slijpt een mens, ziet u, er komen steeds meer vlakjes en die worden alsmaar kleiner. Misschien zijn er wel zoveel verwantschappen als er druppels in de zee zijn. En al worden ze kleiner, elke verwantschap is uniek, onvervangbaar, niet-inwisselbaar, en een grote vreugde. Zo denk ik dat het zit, Forel. De eis van trouw ontkent die uniekheid. Ze berust op de angst dat er liefde wordt verplaatst, terwijl dat helemaal niet mogelijk is...

In de praktijk worden die unieke, onvervangbare relaties anders regelmatig ingewisseld, zei Forel met plotselinge heftigheid. De ene liefde voor de andere! De eerste plaats in iemands leven voor de tweede, of voor de vijfde, of voor geen enkele. Mij dunkt dat zoiets voor de getroffenene een slag kan zijn die levenslang aan debetzijde wordt mee-gevoerd. Afspraken over trouw -

Denkt u niet dat dat ingesleten gewoontes zijn, Forel? Conventies, cultuurverschijnselen? Trouw is meestal voor de ander en niet voor onszelf...

Waarom haalt u de keizer onderhand niet eens van de muur?! zei Forel. Denk toch aan uw toekomst! Hebt u nooit het gevoel dat u opgesloten zit in wat voorbij is? Dat u leeft met een waanidee?

Ach wat, iedereen zit opgesloten in wat voorbij is. U zo goed als ik, maar u

werkt waarschijnlijk te hard om het te merken. Ik houd van de keizer om zijn eigenschappen. Die zijn niet veranderd. Waarom zou ik afstand doen van iets dat goed en mooi is? Liefde inwisselen voor woede, of voor een andere liefde ?

Ik snap het.

Ik ruil niet, Forel. Ik verzamel en deel uit.

Dat is mooi, juffrouw Si...

En ik denk ook: echte liefde is onbaatzuchtig en onbaatzuchtige liefde verlangt geen trouw, anders zou ze niet onbaatzuchtig zijn.

Voortreffelijk, zei Forel moedeloos. Hij sloeg zijn boekje dicht, nam de magnoliatak aan en boog.

De keizer nam het halssnoer van Mi en de tak van Si in ontvangst en luisterde naar Forels verslag.

Daarna zweeg hij geruime tijd.

Weerbarstige materie, bood de minister aan. Misschien moeten we het onderzoek uitbreiden.

Hij schoof zijn notitieboekje en een stapel paperassen over tafel en stond op.

De keizer trok het boekje naar zich toe en liet zijn ogen over het regelmatige handschrift glijden. Hij realiseerde zich dat geen woord van wat hij las tot zijn bewustzijn doordrong en bladerde terug naar het begin. Drie keer begon hij zo opnieuw. Daarna klopte hij een stapel papier in model en keek er lang en aandachtig naar. Maar wat hij zag was niet Forels toelichting op de weekstaat van de schatkist, maar de slanke pols van de Lichtprinses in haar groene kimono met oranje bladeren.

Hij zuchtte. Mooie dochter van de bamboesnijder, dacht hij, hoe moet het nou verder? Moet ik je met rust laten en vergeten? Of moet ik alles op alles zetten om je hart te winnen? Hij steunde zijn hoofd in zijn handen en herinnerde zich de woorden van zijn hofdichter. *Als het hart kon denken zou het stilstaan.* Ik kan twee dingen doen, dacht hij. Ik kan gehoor geven aan de oproep van mijn gevoelens en instincten, of mijn oren ervoor sluiten en de natuur de voet dwars zetten. Kies ik voor mijn gevoel en riskeer ik dat het hart gewond raakt? Of kies ik voor mijn verstand en riskeer ik dat het hart in slaap valt?

Wat denk jij ? vroeg hij aan het rode vogeltje dat in zijn kooi naar hem zat te kijken. Hier komen we met verstandig nadenken niet uit, ofwel?

Het beestje sperde zijn snavel open en jubelde het uit.

Stop! zei de keizer. Niet nu. Ik moet nadenken. Dit is te belangrijk om het onbesloten te laten. Luister, wat dacht je hiervan... Als we voor één keer eens de knoop zouden doorhakken op de manier waarop mijn oude vader het deed.

Hij liep naar de bibliotheek, tilde een dik, beschimmeld ruikend boek uit de kast en sloeg het open.

Vierenzestig vertrouwde figuren stonden in overzichtelijke rijen op de eerste bladzijde, alle van rechts naar links en voorzien van hun namen en nummers.

Khien, Kwan, Kun, Sung, Sze, Pi... Elke figuur was op-gebouwd uit zes lijnen. Hij opende een la, haalde er een muntstukje uit met het hoofd van zijn vader erop, en gooide het op. Kop leverde een ononderbroken lijn en munt een gebroken lijn op. Hij gooide eerst kop, toen munt, en toen nog vier keer kop. Een voor een zette hij de bijbehorende lijnen boven elkaar op een vel papier - de eerste ononderbroken lijn onderaan, dan de gebroken lijn, dan de vier ononderbroken lijnen - en al doende verrees op zijn papier het beeld van hexagram nummer dertien, *Thung Zan*. Hij sloeg het op.

Thung Zan, las hij, 'doet zich in dit geval op het platteland voor, en duidt op vooruitgang en succes. Het heeft voordelen de Grote Stroom over te steken. Wel moet de standvastige correctheid van een voor-treffelijk man in ere worden gehouden.'

Kijk eens aan, ik snap er wel niks van maar het klinkt bepaald bemoedigend, mompelde hij verheugd, denkend aan de rivier die zijn zomerpaleis scheidde van de velden van de bamboesnijder. De correctheid van een voortreffelijk man, dat spreekt mij ook wel aan.

'*Thung Zan* beschrijft een natuurlijke toestand die het tegendeel is van die van *Pi*. Bij *Pi* zien we angst en tegenwerking - hier heerst het verbond. Maar dit verbond mag niet de minste zelfzucht bevatten. Het bovenste trigram is dat van de hemel die boven is, en het onderste van het vuur, dat opwaarts vlamt. Dit alles is in overeenstemming met een verbond. Een verbond dat volledig vrij is van alle zelfzuchtige motieven zal de grootste moeilijkheden overwinnen.'

Wat betekent het? Ik heb zo'n gevoel dat deze tekst over oorlog en diplomatie gaat, dacht de keizer. Maar misschien werkt liefde volgens dezelfde regels? Hij las de rest van de verklaring.

'De onderste regel, ongedeeld, toont de vertegenwoordiger van het verbond terwijl hij uit zijn poort komt. Er zal geen fout worden gemaakt.'

De vertegenwoordiger van het verbond - dat ben ik misschien, dacht hij. Ik kom voortreffelijk en standvastig uit mijn poort, en ik maak geen fout. Dat komt goed uit.

'De tweede regel, gedeeld, toont de vertegenwoordiger van het verbond in relatie tot zijn bloedverwanten. Er zal reden zijn tot spijt.'

'De derde regel, ongedeeld, toont het onderwerp met zijn armen verscholen in hoog gras. Gedurende drie jaar protesteert hij niet.'

'De vierde lijn, ongedeeld, toont het onderwerp boven op de stads-wal. Hij kan niet tot de aanval overgaan. Hij wijdt zich aan overpein-zingen.'

'In de vijfde lijn, ongedeeld, jammert en huilt de vertegenwoordiger van het verbond, en daarna lacht hij.'

'De zesde en bovenste lijn, ongedeeld, toont de vertegenwoordiger van het verbond in de buitenwijken. Er zal geen reden tot berouw zijn.'

Hier staan vreemde dingen die mij verontrusten, dacht hij. Ik begrijp er niks van. Wat wil het zeggen dat ik eindig 'in de buitenwijken', maar zonder

berouw? Raak ik aan lagerwal? Wat doe ik met mijn armen in het hoge gras? En dan dat jammeren en huilen. Maar daarna lach ik weer. Het is erg ondoorzichtig. Mijn vraag was simpel: moet ik riskeren dat mijn hart gewond raakt, of dat het in slaap valt? En het boek antwoordt: hier heerst het verbond, de vertegenwoordiger gaat niet tot de aanval over, hij lacht, hij huilt, hij steekt zijn armen in het gras en hij wijdt zich aan overpeinzingen. Klaar ben je. Een mirakel dat vader met dit boek in de hand zijn tijd heeft uitgediend en mij de troon heeft nagelaten...

Geruime tijd bleef hij de zinnen overlezen. Toen hij ze vanbuiten kende en nog steeds geen verborgen betekenis had kunnen vinden, tilde hij de kandelaar op en liep terug naar zijn kamer. Hij ging in zijn stoel zitten en keek in het flakkerende vlammetje terwijl hij de woorden in zichzelf herhaalde. Grillig bewoog de magnoliatak van juffrouw Si over tafel. Hij opende Forels notitieboekje en bladerde erin. 'Echte liefde is onbaatzuchtig en onbaatzuchtige liefde verlangt geen trouw', las hij. De keizer herinnerde zich het overbodige laatste stuk van de zin weer en hoorde Forel zeggen: 'Anders zou ze niet onbaatzuchtig zijn.' Hij las het opnieuw en leunde achterover. Natuurlijk... dacht hij. Dat is het... Si heeft me de sleutel gegeven! Dit is, wat het Boek der Veranderingen antwoordt op mijn vraag... Liefde zal mij samenbrengen met de dochter van de bamboesnijder, maar alleen als ik erin slaag elke vorm van egoïsme uit te bannen. *Hier heerst het verbond. Maar dit verbond mag niet de minste zelfzucht bevatten.*

Hij legde zijn handen op tafel en liet de schaduwen van de tak eroverheen dansen totdat de kaars sputterend uitdoofde.

De donderdag daarna stak de keizer tegen het eind van de middag opnieuw de rivier over. Door verlaten velden reed hij naar het huis van de bamboesnijder. Hij klopte aan. Niemand deed open. Hij duwde de poort open en riep. Er kwam geen antwoord. De voordeur stond open. Vliegenlinten van holle staafjes bamboe ritselden met een zacht tokkelend geluid op elkaar. Indachtig de aanwijzingen van de bamboesnijder liep hij opnieuw drie treden op naar de binnengalerij en opende de eerste deur aan zijn linkerhand. Op zijn tenen liep hij de kamer binnen. Tegen de wand naast de deur stond een eenvoudige houten kleerkast met een stoel ernaast. In het midden een bed met het hoofdeinde tegen de muur en een kanten gordijn eromheen dat aan één zijde gesloten was. In de kamer hing een vage, halfzoete, halfzure geur van camelia-olie, room en melk. Het raam stond open naar een namiddag zonder zon, onbestemd wit van kleur; een tijdloze middag die van elk seizoen kon zijn. De wind bewoog de gordijnen. Soms vlagde hij hard naar binnen en dan ritselde er van alles, de planken vloer kreunde, het bed kraakte, het gordijn eromheen wiegde heen en weer. Van buiten kwam het onregelmatige geruis als van stromend water van de wind in de bamboe.

De keizer liep naar het bed en tilde het gordijn op. Mikazuki lag gekleed op haar zij, haar gezicht van hem afgewend. Zonder geluid te maken trok hij zijn schoenen uit en liet zich op de uiterste rand van de sprei zakken. Behoedzaam vlijde hij zich tegen haar rug, zijn knieën langs de hare buigend. Hij sloeg zijn arm om haar middel, zocht met zijn neus tussen haar haren naar het kuiltje in haar nek en sloot zijn ogen. Een lauwe windvlaag streek over het bed en voerde een geur van verdord gras aan.

Het lijkt wel of de keizer in mijn bed ligt, zei Mikazuki zonder zich om te draaien.

Dat zou best kunnen, zei de keizer voorzichtig.

Wat doet hij daar?

Hetzelfde wat de Lichtprinses doet.

En wat doet de Lichtprinses, volgens de keizer?

Ze luistert naar de wind in de bamboe.

Zo? Doet ze dat?

Ja. Het geeft haar een vredig gevoel.

Zo, zo. En de keizer, wat voelt de keizer?

Het geeft de keizer ook een vredig gevoel - heel vredig.

Hij glimlachte, zuchtte diep en viel in slaap. Na een poosje werd hij wakker. Het was nacht, de wind was gaan liggen. Hij lag op zijn andere zij, haar arm lag rond zijn middel. De maan wierp een lichtstraal als een blank mes over de vensterbank, het smalle lemmet een staalkaart van alle materialen die zich in de kamer bevonden; de zachte glans van geboende vloerplanken, een oplichtende kopspijker, het roodbruine hout van de kast tegen de muur, de bladeren in het gordijn langs het bed die zich zacht bewegend projecteerden op de witgekalkte muur aan de overkant. Alles leek de keizer tot leven gewekt door het bleke licht; hijzelf en zijn diepe, vredige kalmte inbegrepen.

Vroeg in de ochtend besteeg hij zijn paard. De zon was net op, er lag nog een dun laagje mist over de grond en het was windstil. Kaarsrecht en zilverig stond de bamboe op het veld. Niets bewoog. De lucht was nog koud. Het wachten was op een warme dag, het paard snoof en zwaaide met zijn staart. In plaats van terug te rijden naar zijn paleis, draafde de keizer door velden en bossen tot hij buiten adem was. Vroege wandelaars schoten in de berm en riepen de ruiter krachtige verwensingen na.

Bij een grote vlakte die tot aan de horizon was begroeid met verdroogd gras, steeg hij af. Het gras reikte tot onder zijn oksels. In de eerste zonnestralen leek het een weidse, okerkleurige zee waar de wind golven in maakte. Hij spreidde zijn armen en streek onder het lopen over de halmen met een gevoel of hij zwom. Zijn keizerlijke plichten, de mensen die nu ongetwijfeld op hem zaten te wachten in de troonzaal, Forel en 's Rijks grootboeken - alles werd plotseling grenzeloos onbelangrijk.

Verder en verder liep hij, en toen hij er zo diep in doorgedrongen was dat hij de oren van zijn paard niet meer kon zien, alleen een zee van geel, verdord ruikend gras zover het oog reikte, bleef hij staan. Om hem heen heerste stilte. Alleen de wind lispelde zachtjes in de droge stengels. Hij sloot zijn ogen en haalde diep adem.

Toen hij zijn voet in de stijgbeugel zette viel zijn oog op iets kleurigs dat naast zijn paard in het gras lag. Hij bukte zich en zag een groene vogelveer die naar blauw verschoot toen hij hem opraapte. Een vogel ongeveer zo groot als een fazant, met net zo'n lange nek en staart, liep voor hem uit. Met de veer in zijn hand volgde de keizer het dier, dat opvloog voor een lage vlucht.

Vreemd, dacht hij. Een fazant is het niet. Een haantje misschien?
Behoedzaam ging hij naderbij.

De vogel streek neer op een open plek in het gras en liep parmantig heen en weer. Onderwijl fladderde hij met zijn vleugels, eerst zijn kop draaiend en dan pas de rest van zijn lijf. De keizer schoot in de lach, het zag er koddig uit. Onder het opvliegen verschoten de veren naar lichtblauw en bij het neerstrijken werden ze weer groen.

Hij ging in het gras zitten.

Je hebt een wens gedaan, kraste de vogel.

Een wens? Ik dacht het niet, antwoordde de keizer, die het op een ochtend als deze allerminst vreemd vond dat hij werd aangesproken door een dansende vogel.

Ik heb niks te wensen over.

Dankzij mij. Ik heb hem vervuld voordat je hem uitsprak.

Hij sprong op het hoofd van de keizer en aan de andere kant er weer af, en kraste:

Omdat je mijn leven hebt gered in de Lindlse bergen!

Heb ik dat?

Ik ben het niet vergeten. Het was nog een hele toer om je die veer steeds weer terug te bezorgen. Ik geloof dat je hem wel vijf keer bent kwijtgeraakt. De vogel draaide zich om en greep liefdevol met zijn linker- en rechterklauw in het haar van de keizer.

Au!

Lekker zachte veren heb je.

Hoe kon je een wens vervullen die ik zelf niet eens kende? vroeg de keizer achterdochtig.

Het dier sprong in het gras en hervatte zijn vliegdans terwijl hij zong:

*Denk je in, een beest dat moeiteloos
de krachten kan begrijpen die
de grootste en de kleinste dingen
bewegen en de aarde in haar baan,*

de sterren aan de hemel houden.

*Een beest zo slim dat het dit alles
kan bevatten en verwerken, het grootste
en het kleinste onder de zon; voor hem
zal niks onzeker zijn, toekomst en verleden
zal hij met één blik doorgronden, elke*

*Gebeurtenis zal hij door draad van blinde
schikgodinnen verweven weten met wat
eraan voorafging. Voor jou bestaat het,
want voor jou verbergt de oorzaak zich,
maar ik — ik ken geen toeval.*

De keizer knipperde met zijn ogen, de vogel was verdwenen. Hij keek van de veer in zijn hand naar zijn paard, dat geduldig, met één been opgetrokken, stond te wachten, en vroeg zich af of zijn verbeelding na vannacht op hol was geslagen.

Sindsdien kweet hij zich met een ongewone monterheid van zijn taken. Hij loste ruzies en geschillen op, overlegde voorstellen en aanbevelingen met zijn ministers en hij had een vriendelijk woord voor wie het nodig had. Voorheen had hij staatszaken naar eer en geweten behartigd, maar nu leek het wel of hij plezier in zijn werk had. De eerste minister fluisterde dat hij de keizer had zien glimlachen, ja heus, een echte glimlach. En nog wel op een heel onwaarschijnlijk moment, namelijk toen hij met Forel over de grootboeken gebogen zat. Op een dag kwam er een tweestemmig gebulder uit de werkkamer en er waren drie lakeien en een ambtenaar die het gehoord hadden.

Nu moest iedereen het wel geloven en elk dacht er natuurlijk het zijne van. Het verschil was al te markant en de hofhouding was nieuwsgierig. Alleen de keizerlijke bode wist wat er aan de hand was, maar de keizerlijke bode was onkreukbaar als een dameskorset.

's Avonds maakte de keizer een beeldgedichtje dat volgens het voorschrift uit drie regels bestond, met vijf-zeven-vijf lettergrepen en een verwijzing naar een seizoen; een soort verfijnde rebus die in de loop der eeuwen traditie was geworden in het rijk, en waarin gevoelens over het leven en de natuur in sober beeldschrift werden gevangen. Hij maakte het vast aan een attractief takje en liet het bezorgen bij het huis van de bamboesnijder.

*Zomermaan ontsnapt
Uit kleine hand, afdrijvend
Door blauwe stadsnacht*

Mikazuki antwoordde in dezelfde vergeestelijkte trant:

*De dag houdt lang stand,
Nu wordt de lucht een lichte,
Bakenloze zee*

Toen er zo een stuk of veertig indrukken waren uitgewisseld, stuurde hij haar een gedichtje dat niet voldeed aan het seizoenvoorschrift:

*Lot, dat jouw theekom
Zo scheutig schenkt waar mijn mond
Alleen maar van droomt*

Dit is geen gedicht, schreef ze streng. Het is een gemoedstoestand. Zulke dingen wil ik niet lezen. Het is niet objectief! Ik schrijf pas weer als het over is.

Kun je mij niet nemen zoals ik ben? antwoordde de keizer. Dat doe ik met jou ook.

Nee, schreef Mikazuki. Dat is tegen mijn principes. Ik neem de mensen zoals ik zelf ben. Anders is het einde zoek.

Hij antwoordde met een gedichtje dat aan geen enkele voorwaarde meer voldeed. Het drukte slechts uit wat hij dacht, al had hij zich wel ingespannen er onsentimentele beelden voor te vinden.

*Uiteindelijk draait
Alles om liefde
Geloof het of niet*

Hiermee viel de briefwisseling stil.

Forel? vroeg de keizer aan zijn minister. Hebt u een minuutje tijd? Ik wil u iets belangrijks vragen.

De minister ging zitten.

U bent een man met ervaring, Forel, mag ik u vragen... Hebt u wel eens gehoord... Het is enigszins persoonlijk, maar ik ken u al zo lang, ruim twintig jaar... Ik doel op een situatie waarbij twee mensen elkaar na aan het hart liggen...-

Hebt u wel eens gehoord dat de een evenzeer wordt gekweld door toenadering, als de ander door afstand?

Het bleef een poosje stil.

Forel?

Ja, zei Forel kort.

Wat voor kans geeft u zo'n liefde?

De minister nam de tijd. Juist toen hij zich afvroeg of hij de vraag opnieuw moest stellen keek Forel hem aan; een heldere, directe blik op de bodem

waarvan de keizer een doorzichtig laagje droefheid dacht te zien, als mist die op een zomerochtend nog even aan de grond hangt aan de schaduwkant van de straat.

De keizer trok gegeneerd een boek naar zich toe en schoof het weer van zich af.

A propos de fiscale behandeling van wind, zei hij vlug. Zijn onze tarieven niet aan de hoge kant? Ik heb me laten vertellen dat wind in het buitenland goedkoper is...

U hoeft zich geen zorgen te maken, zei Forel met zachte stem. In zaken van het hart loopt alles zoals het lopen moet, u hebt er geen invloed op.

Na een maand kreeg de keizer een kort briefje met één vraag.

Is het over?

Het is geen verkoudheid, schreef de keizer terug.

Weer bleef het geruime tijd stil. Elke dag keek hij verlangend uit naar de post. Het duurde lang, een halfjaar verstreek eer de bode hem een envelop met haar handschrift aanreikte. Ik had wel dood en begraven kunnen zijn! dacht hij. Ongeduldig scheurde hij hem open. Het handgeschepte vel was leeg, op drie sierlijk gekalligrafeerde woorden na.

Is het over?

De keizer sloeg zijn ogen ten hemel en zuchtte. Die avond schreef hij haar een verhaal. Het ging over drie mannen die door hetzelfde landschap liepen.

De eerste was een toerist uit de stad. Hij keek op zijn landkaart en zag aan de bomen waar hij langsliep hoe ver hij nog verwijderd was van de uitspanning die een collega hem had aangeraden. Mooie bomen, dacht de stedeling. Kijk eens aan, ze hangen vol fruit. Hij bleef even staan om te luisteren en voegde eraan toe:

Hoe vredig kweelt het gevogelte!

Daarna passeerde er een bioloog. Wat een prachtige platanen, dacht hij. Die zijn minstens honderd jaar oud. Verschrikkelijk hoe de gaaien die brave houtduiven van de takken jagen, wat een ruzie, wat een gekrijs! Mijn oren tuiten.

De derde was een oude boer die daar geboren was. Als hij naar de dikste plataan keek zag hij een vrouw met een blauwgeblokt schort. Met haar handen stootte ze een plankje omhoog dat aan lange touwen naar beneden hing. Op het plankje zat een jongen die zijn benen door het gefilterde zonlicht strekte. Bij elke zwaai omhoog probeerde hij de stekelige, zwart geworden vruchtjes van vorig jaar met zijn voeten uit de takken te schoppen.

In de uitspanning raakten de mannen met elkaar aan de praat. De stedeling merkte op dat er in deze streek bijzonder mooie fruitbomen langs de weg stonden, de bioloog preciseerde met een licht bestraffende ondertoon in zijn stem dat het platanen waren, en de boer glimlachte weemoedig.

Drie verschillende werelden, schreef de keizer. En je zou er nog veel meer kunnen bedenken. Allemaal opgesloten in zichzelf. Samenvallen is je wens, prinses. Maar kan dat wel, als geen twee mensen hetzelfde zien, als elk woord een betekenis bedekt die zo persoonlijk is als een vingerafdruk? Hij vouwde de brief om de groene vogelveer en sloot de envelop.

Dank je wel, schreef Mikazuki terug. Ik las hem drie keer. Het was een mooie brief. Hij was heel objectief! Zulke brieven krijg ik graag. Wat een mooie veer stuurde je. Soms is hij lichtblauw en dan groen. Wat is dat voor een vogel?

Dat wist de keizer niet, maar sindsdien schreven zij elkaar weer elke dag.

Nog één keer deed hij een poging haar naar het paleis te halen. Hij ging onaangekondigd naar haar huis. Het was een nacht in de zomer, de lucht rook naar mastiek. Mikazuki lag in de tuin in het gras en hij was naast haar gaan liggen. Groene, lichtgevende kevers vlogen om hen heen. Zij ving er een en deed hem voor hoe de kever zijn lichtje aanstak als je over zijn rug streek. Hij had haar hand gepakt. Ze had hem losgetrokken en zich in het groenige schijnsel naar hem toe gedraaid. Het was voor het eerst dat hij haar gezicht zag. Met zijn duim had hij haar voorhoofd, neus en lippen, de lijn van haar kin nagetrokken.

Trouw met mij, had hij gezegd.

Ze had hem van zich afgeduwd met een kracht die hem geschokt en gekwetst had, en herhaald dat ze dood zou gaan aan het hof. Met zijn arm onder zijn hoofd had hij een poosje naar de sterren gekeken die zo talrijk waren dat het leek of iemand ze met een nevelspuit op de nachtlucht had gespreid, zaadlozing van een prehistorische god, leven gevend buiten de tijd. De enige vrouw, dacht hij, die het verlangen in mij heeft opgeroepen naar een kind, een opvolger.

Wat zou mijn liefde waard zijn als ze ten koste ging van jouw geluk? zei hij na een lange stilte. Dat zou geen liefde zijn.

Liefde, zei Mikazuki. Groot woord.

Hoewel zijn verlangen niet in vervulling ging, nam de keizer zich voor zijn gevoel niet te laten vergiftigen door gekwetste trots. Hij klampte zich vast aan wat vermoedelijk het oudste voornemen was dat hij bewust had gemaakt: dat hij woede met harde hand uit zijn hart zou drijven. Woede is een gast die het op de gastheer heeft gemunt, dacht hij, ik heb haar nooit onderdak gegeven en dat ga ik nu ook niet doen. Ik wil van haar houden zoals ze is, of ze op dezelfde manier van mij terug houdt mag van geen belang zijn. Anders zou ik met een omweg bezig zijn van mezelf te houden en dat was niet de opdracht. De liefde moet los van mijzelf staan. *Hier heerst het verbond, maar dit verbond mag niet de minste zelfzucht bevatten.* Mijn gevoel voor haar is groot en mooi, het is aan mij het zo te houden.

Zolang Mikazuki terugschreef was de keizer tevreden. Ze stuurde een vrolijke brief als hij somber was en een takje als hij verdriet had, vogelkers voor zijn kriebelhoest en krulzuring tegen constipatie. Het liefst kreeg de keizer een brief met een zeldzaam beeld of geluid. Ze beschreef dat zo nauwkeurig dat hij het gevoel had te zijn waar zij ook was, in de woorden. Meestal kwam haar antwoord per kerende bode, juist vóór het invallen van de nacht, wat de keizerlijke nachtrust natuurlijk erg ten goede kwam. Zo vrolijkten de dochter van de bamboesnijder en de keizer op afstand eikaars leven op, en beiden hadden het gevoel dat alles in de wereld aan elkaar vast zat.

Hoewel de bamboesnijder en zijn vrouw hadden gehoopt dat hun dochter zou trouwen met de keizer, dat ze met hem het land zou besturen en hem een troonopvolger zou schenken, en henzelf als logische bijkomstigheid nog voor hun dood een kleinkind, was het toch een opluchting dat er een man in haar leven was gekomen die van haar hield en die zich in geval van nood om haar zou bekommeren. Tegen de herfst ging de keizer terug naar de stad. De bode legde de afstand naar de bamboevelden en terug in één dag af en de briefwisseling hield hetzelfde ritme.

Vroeger sliep je elke nacht met een andere vrouw, schreef ze eens. Je hoeft jezelf voor mij niet te veranderen.

Zou je dan niet willen dat ik je trouw was? schreef de keizer terug.

Hoe kan ik verlangen dat je afziet van wat ik je niet kan geven? Ontrouw is het verplaatsen van liefde van het ene land in je hart naar het andere. Ik weet dat je mij niet ontrouw zult zijn.

Vroeger was ik jong en mijn hart was leeg, schreef hij terug. Nu ben ik ouder en mijn hart is vol. Bij jou kom ik thuis. Je woont in alle landen.

Bedankt voor je brief, antwoordde ze. Hij was niet helemaal objectief, maar toch mooi. Ik vond een zandloper tussen de regels. In het bovenste glas zat de tijd en dat werd leger. In het onderste zat het hart en dat werd voller.

Drie jaar lang reisde de keizer naar zijn zomerpaleis zodra de rode wind ging liggen en terug naar de stad als de mist begon op te trekken uit de rivier. De dochter van de bamboesnijder uitte onverminderd haar genegenheid voor de keizer, en de keizer bleef van haar houden op de manier die hij zich door het Boek der Veranderingen had laten opdragen. Alles was goed en vrolijk, tot de dag waarop de keizer stopte met fluiten.